

შრომის მწარმოებლურობაში განსახვავებები აშშ-სა და ევროპის ქვეყნებში

გურამ ლომაია
სტუდ-დოქტორანტი

რეზიუმე

განვითარებული ქვეყნების უმთავრესი ამოცანა და მათი ძირითადი მიზანია, ეკონომიკური შედეგიანობა, რომელსაც მეტ-ნაკლებად შრომის მწარმოებლურობის ამაღლებით აღწევენ. რასთან დაკავშირებითაც, იყენებენ სწორ მმართველობით მეთოდებს. რა დროსაც, ორიენტირებულნი არიან ადამიანური რესურსების მიერ განათლებიდან და გამოცდილებიდან დაგროვილი ცოდნის რეალიზებაზე. ვინაიდან, განვითარებული ქვეყნებში მიიჩნევენ, რომ შედეგანობას განაპირობებს მაღალი განათლების მქონე ადამიანური კაპიტალი.

გარდა ამისა, განვითარებული ქვეყნებისათვის ერთ-ერთი მიზანი მწარმოებლურობის ამაღლების საქმეში, ინოვაციური პროცესების სრულყოფა-სისტემატიზაციაა. რა დროსაც, ცდილობენ ბაზარზე არსებული სიტუაციის შესწავლა-ანალიზს, რომლის საშუალებითაც ახდენენ ახალი იდეების გენერირებას და მათი საშუალებით მწარმოებლურობის დონის ამაღლებას.

აქვე, აღსანიშნავია, რომ განვითარებული ქვეყნები შრომის მწარმოებლურობის განვითარებას ცდილობენ, დანახარჯების შემცირებით და წარმოების ზრდით. თუმცა, ხსენებული არ მოიცავს, ადამიანური კაპიტალისათვის მატერიალური სტიმულირების შემცირებას.

საკვანძო სიტყვები: დეტერმინანტი; ბრაიან ატკინსონი; რობინ მილერი; ნილ ბეილი, იაკობ ფუნკ კირკეგარდი; რაკელ ფერნანდესისი; მანუელ პალაზუელოსი.

DIFFERENCES IN LABOR PRODUCTIVITY IN THE US AND EUROPE

Lomaia Guram
PhD student at GTU

SUMMARY

The main task of developed countries and their main goal is economic efficiency, which is achieved more or less by increasing labor productivity. In this regard, they use the methods of proper governance. At the same time, they are focused on the realization of knowledge accumulated by education and experience by human resources. Whereas in developed countries it is believed that the result is due to a highly educated human capital.

In addition, one of the goals for developed coun-

tries in increasing productivity is to perfect-systematize innovative processes. At the same time, they try to study and analyze the current situation in the market, through which they generate new ideas and through them increase the level of productivity.

Here, it is noteworthy that developed countries are trying to develop labor productivity by reducing costs and increasing production. However, this does not include a reduction in human capital, a reduction in material incentives.

Keywords: determinant; Brian Atkinson; Robin Miller; Neil Bailey; Jacob Funk Kirkegard; Raquel Fernandez; Manuel Palazuelos.

შესავალი

წინამდებარე სტატიაში განხილულია, აშშ-სა და ევროპის ქვეყნებში არსებული შრომის მწარმოებლურობის საკითრები, ასევე მათ შორის განსხვავებები. რასთან დაკავშირებითაც, მოყვანილია უცხოელ მკვლევართა ძირითადი არგუმენტები, რომლებიც ამტკიცებენ, აშშ-ში უფრო მაღალი დონის შრომის მწარმოებლურობის არსებობას, ვიდრე ევროპაში.

ნაშრომში გაანალიზებულია საკვანძო საკითხები, რომლებიც აშშ-სა და ევროპის ქვეყნებში განაპირობებენ შრომის მწარმოებლურობის განვითარებას.

ამასთან, განხილულია ინვესტიციების როლი, როგორც შრომის მწარმოებლურობის განვითარების საშუალების. ასევე, გამიჯნულია შრომის ხისტი რეგულაციების ნაკლოვანებები და მოქნილის უპირატესობები.

გარდა ამისა, ნაშრომში მკაფიოდაა გამოხატული, ზემოაღნიშნულ ქვეყნებში არსებული შრომის მწარმოებლურობის ზრდის შესაძლებლობები. კერძოდ, ორივე ქვეყანაშია ხდება სამუშაო ძალის მიგრაცია, რაც მათ საშუალებას აძლევთ შრომის ბაზარზე მაღალი სამუშაო სტანდარტების ჩამოყალიბების.

აშშ-სა და ევროპის ქვეყნების შრომის მწარმოებლურობაში განსხვავებების ანალიზი

აღსანიშნავია, რომ შრომის მწარმოებლურობის თეორიები მიზნად ისახავს ამავე პროცესის დეტერმინანტების ახსნას. თუმცა, ამავე ფაქტორების გაზომვა მაინც პრობლემურია. ვინაიდან, სხვადასხვა ქვეყნებში მწარმოებლურობის დონის შედარება მო-

ითხოვს საჭირო რაოდენობის მონაცემებს.

XXI საუკუნის პირობებში, განსაკუთრებით თანამედროვე მწირი რესურსების, მაღალი კონკურენციისა და მოსახლეობის დაბერების დროს, მწარმოებლურობის შესახებ, მიღებული გადაწყვეტილებები უფრო მნიშვნელოვანი ხდება, ვიდრე მე-20 საუკუნეში. ამიტომ, მწარმოებლურობის შესწავლის საჭიროება დღეის მდგომარეობით უფრო აქტუალურია, ვიდრე ოდესმე.

2014 წელს, ეკონომიკის დარგის სპეციალისტებმა **ბრაიან ატიკინსონმა** და **რობინ მილერმა** გამოაჩინეს, რომ თუ **ევროკავშირში** შრომის მწარმოებლურობა იმ ტემპით გაიზრდებოდა, როგორც **აშშ-ში** 1995-დან - 2013-წლამდე, ამ შემთხვევაში **მშპ-ს** საერთო დონე დღეის მდგომარეობით, ევროკავშირში 1,6 ტრილიონი ევროთი მეტი იქნებოდა. გარდა ამისა, **ბ.მილერი** და **რ.ატიკინსონი** ამტკიცებდნენ, რომ მოსახლეობის დაბერებისგან **ევროკავშირის** ქვეყნებში, ეკონომიკის დაცვის ერთადერთი გზა იყო ყოველწლიურად, დაახლოებით 2,3%-მდე შრომის მწარმოებლურობის ზრდა. თუმცა, მათივე კვლევებმა ცხადყო, რომ ამჟამინდელი მწარმოებლურობის ზრდის ტემპი ყოველწლიურად 2 პროცენტზე ნაკლებია, რაც მომავალში ქმნის წარმოების შემცირების საშიშროებას. [6, გვ.: 17-22]

ჩატარებული კვლევების მიხედვით, გარკვეულ დროს მეცნიერთა ერთი ნაწილი მიიჩნევდა, რომ მწარმოებლურობის ზრდა **აშშ-ში** ოდნავ მეტი იყო, ვიდრე **ევროკავშირში** (დაახლოებით 3-4%). ხოლო, მეორე ნაწილი თვლიდა, რომ ზემოხსენებულზე ბევრად მეტი იყო სხვაობა **აშშ-სა** და **ევროკავშირის** შორის (დაახლოებით 8%-დან 10%-მდე). ამის პასუხად, არავის დაუმტკიცებია ის ფაქტი, რომ **ევროკავშირი** უფრო მწარმოებლური იყო, ვიდრე **აშშ**.

1995-დან 2015 წლამდე, თუ შევადარებთ, შრომის მწარმოებლურობის ტენდენციებს **აშშ-სა** და **ევროკავშირში**. პირველი ერა იყო 1995 წლიდან 2010 წლამდე, როდესაც **შეერთებულმა შტატებმა** აშკარად აჯობა **ევროკავშირს**. ხოლო, მეორე ერა 2010 წლიდან დღემდე, რა დროსაც **ევროკავშირის** სხვადასხვა ეკონომიკური ინსტიტუტის ყოველწლიური ანგარიშები და სტატისტიკა აჩვენებდა, რომ მწარმოებლურობის ზრდა ბევრად უფრო გაუმჯობესდა. თუმცა, მათივე განმარტებით, მწარმოებლურობის საერთო დონე კვლავ დაბალი იყო, ვიდრე **აშშ-ში**.

აღსანიშნავია, რომ **აშშ-ს** მკვლევარების მტკიცებით, მათ ქვეყანაში შრომის მწარმოებლურობის ზრდა განპირობებულია ტექნოლოგიური პროცესების განვითარებით. ამასთან, ინვესტიციების განხორციელებით, რაც ხელს უწყობს შრომის მწარმოებლურობის განვითარებას. ამავე, ფაქტს ამტკიცებს ევროპელი მეცნიერების ერთი ნაწილი (**გერმანია, საფრანგეთი და იტალია**). კერძოდ, მათი თქმით, **აშშ-მა** მწარმოებლურობის უპირატესობას უახლეს ტექნოლოგიებში ინვესტიციების წყალობით მიაღწია, ხოლო მათივე განმარტებით, **ევროპის**

ქვეყნებში მცირე ინვესტიციებმა შეზღუდა შრომის მწარმოებლურობის განვითარება.

თუმცა, მიუხედავად იმისა, რომ **აშშ-ში** ინვესტიციების ზრდამ განაპირობა შრომის მწარმოებლურობის ამაღლება. მრავალი მეცნიერი, მათ შორის **„ბრუკინგის ინსტიტუტის“ ეკონომისტები: ნილ ბეილი და იაკობ ფუნკ კირკეგარდი** ირწმუნეოდნენ, რომ ინვესტიციების სიდიდე არ იყო მთავარი, მიზეზი შრომის მწარმოებლურობის ამაღლების. მათივე მტკიცებით, 2000-იან წლების დასაწყისში, **აშშ-ში** შემცირდა ინვესტიციების მოცულობა საინფორმაციო და საკომუნიკაციო ტექნოლოგიების სფეროში, თუმცა მას, ამავე სფეროში, არ შემცირებია შრომის მწარმოებლურობა, მაგრამ არც ზრდის პროცესისთვის შეუწყვია ხელი. [8, გვ.: 5-11]

ზემოხსენებული მეცნიერების აზრით, შრომის მწარმოებლურობის ამაღლებისათვის **ევროკავშირის** ქვეყნებს, ინვესტიციებზე მეტად ესაჭიროებათ ეკონომიკის რეფორმირება, რაც მოიცავს ორგანიზაციული სტრუქტურისა და პრაქტიკული მეთოდების ცვლილებებს. ამასთან, **ევროკავშირის** ქვეყნების უმთავრესი ამოცანაა ახალ ტექნოლოგიურ ინოვაციებთან ადაპტირება.

აღსანიშნავია, რომ **ევროპაში** შრომის ბაზრის რეგულაციები, **შეერთებულ შტატებთან** შედარებით, ძალიან მკაცრი და ხისტი, რაც აფერხებს შრომის მწარმოებლურობის ზრდას. ამასთან, მკაცრი შრომითი რეგულაციები ხელს უშლის კომპანიების განვითარებას. ვინაიდან, ახალი კვალიფიციური კადრების მიღების პროცესს ართულებს. რა დროსაც, ხსენებული კომპანიები იძულებულნი არიან გამოიყენონ დროებითი კონტრაქტები, რაც თავის მხრივ აქვეითებს მოტივაციურ ფაქტორებს და პერსონალს უქმნის არასტაბილურობის განცდას.

ზემოხსენებულიდან გამომდინარე, **ევროკავშირის** უმეტესი ქვეყნების, შრომის მწარმოებლურობის განვითარების შემაფერხებელ მიზეზად შესაძლოა დასახელდეს მათ მიერ შემოღებული შრომის დაცვის აქტები, რომელიც გამომდინარეობს სოციალური ფაქტორებიდან და ორგანიზაციებს, საწარმოებს იძულებულს ხდის ნაკლებად მწარმოებლური სამუშაო ძალის შენარჩუნების. ამიტომ, ხსენებული ფაქტი საბოლოო ჯამში ინვესს წარმოების მოცულობის შემცირებას. ამასთან, მაღალმწარმოებლურ ადამიანურ რესურსს, ერთგვარ ირიბ სტიმულს აძლევს სამუშაოს არაფეროვნად შესრულების. თუმცა, აღნიშნულ პროცესს აქვს თავისი დადებითი მხარე, რაც გამოიხატება იმაში, რომ ევროპელები მეტად ორიენტირებულნი არიან სოციალურ ფაქტორებზე. ამ უკანასკნელთა აზრით - **„დასაქმება სოციალური დაცვის ნაწილია“**.

აგრეთვე, ევროპელი მეცნიერების აზრით, შრომითი რეგულაციები ხელს უწყობს ინოვაციური პროცესების დანერგვას, რაც თავის მხრივ განაპირობებს შრომის მწარმოებლურობის ამაღლებას. მაგრამ, აღნიშნულ ფაქტთან დაკავშირებით ამერ-

იკელი მეცნიერები, აცხადებენ, რომ ინოვაციური პროცესების განვითარებისათვის საჭიროა შესაბამისი მაღალკვალიფიციური კადრები, ხოლო მათ მისაღებად კი საჭიროა შესაბამისი ბაზისის შექმნა.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, **აშშ-ს** შრომის მწარმოებლურობის ზრდას და მის უპირატესობას განსაზღვრავს მოქნილი შოშითი რეგულაციები, რაც თავის მხრივ ხელს უწყობს სამუშაო ძალის განვითარებისა და ფორმირების პროცესს. მაგალითისათვის: მუშაკს, როდესაც აქვს განცდა, იმისა, რომ მას სამსახურიდან არ გაათავისუფლებენ. ამასთან, არ გააჩნია შესაბამისი სტიმულირების ფაქტორები, ის მის შრომით რესურსს სრულად არ გამოიყენებს. ამიტომ, ადამიანურ რესურსს არ უნდა ჰქონდეს „მოდუნების“ საშუალება და გააჩნდეს შესაბამისი მოტივაციური საფუძველი მისი შესაძლებლობების მაქსიმალურად გამოვლენის.

აშშ არის დიდი ეკონომიკური შესაძლებლობების ქვეყანა, რის გამოც ამავე ქვეყნის კომპანიები კადრების მიღებისა და გაშვების საკითხს შრომითი ეფექტიანობის კუთხით უდგებიან, და ამასთან ერთად, მოქნილი შრომითი რეგულაციების არსებობით, შრომის მწარმოებლურობის კუთხით იმგვარი დილემის წინაშე არ დგებიან, როგორც ევროკავშირის ქვეყნები. **აშშ-ს** კომპანიები დასაქმების კუთხით არ იღებენ, იმგვარ სოციალურ პასუხისმგებლობას, როგორსაც ევროკავშირის ქვეყნები. ვინაიდან, მათთვის მთავარია შედეგი და არა გარკვეულ ინდივიდთა ჯგუფის კეთილდღეობა.

აღსანიშნავია, რომ ევროკავშირის 28 ქვეყნის სამუშაო ძალის მხოლოდ 3.4% მუშაობს საზღვარგარეთ. ანუ შრომის ბაზრიდან ადამიანური რესურსის გადინება ძალიან მცირეა. ხოლო, დაბალგანვითარებული ქვეყნებიდან ხსენებულ 28 ქვეყანაში ხშირია დასაქმების მსურველთა ემიგრირება. ევროპის ქვეყნებს აქვთ საკმაოდ დიდი შრომის ბაზარი და ამ ბაზარზე პროფესიონალი კადრების მაღალი კონკურენცია ხშირია, რაც რასაკვირველია, შრომის მწარმოებლურობის ამაღლებას განაპირობებს.

აშშ-ს მეცნიერთა აზრით, შრომის მწარმოებლურობის ამაღლების საქმეში ყურადღება უნდა მიექცეს ბაზრის ისეთ მახასიათებელს და საბაზრო ეკონომიკის უმნიშვნელოვანეს ელემენტს, როგორიცაა კონკურენციის დონე. მათი მტკიცებით, კონკურენცია არის ის ძირითადი ფაქტორი რაც აიძულებს ორგანიზაციებს შრომის მწარმოებლურობის განვითარებას. ვინაიდან, როგორც საწარმოო, ასევე მომსახურების სფეროში თუ არ იქნა მომხმარებელთა მოთხოვნა სრულფასოვნად დაკმაყოფილებული ამ შემთხვევაში ორგანიზაციის შედგომი საქმიანობა აუცილებლად ფიასკოს განიცდის. [10., გვ.: 9-12]

„ეკონომიკური თანამშრომლობისა და განვითარების ორგანიზაციის“ (OECD), კვლევის მიხედვით, 1995-2010წწ. საშუალოდ წელიწადში შრომის მწარმოებლურობა **აშშ-ში** გაიზარდა 2,18% და ევროკავშირის ქვეყნებში 1,45% პროცენტით. ამავე ტენდენ-

ციას ადასტურებენ საკონფერენციო საბჭო და სხვა სტატისტიკური ინსტიტუტები. ამასთან, საკონფერენციო საბჭოს გამოთვლების მიხედვით, 1999-2006წწ. **აშშ-ში** შრომის მწარმოებლურობა გაიზარდა 2,8% პროცენტით და ევროკავშირის 28 ქვეყანაში 1,90%. ხოლო, მათივე განმარტებით, 2007-2013წწ. შრომის მწარმოებლურობა **აშშ-ში** გაიზარდა 1,30% და 0,7%. აქვე, საგულისხმოა, რომ საკონფერენციო საბჭოს გადანყვევტილება ოპტიმისტურია **აშშ-სთვის** და პესიმისტურია ევროკავშირის ქვეყნებისათვის. ეს გარკვეულწილად, როგორც ევროპელი მეცნიერების დიდი ნაწილი ამტკიცებს, შესაძლოა აიხსნას **აშშ-სთან** მიკერძოებულ დამოკიდებულებაში. ხოლო, მეორე ნაწილის კერძოდ, მადრიდის საერთაშორისო ბიზნეს სკოლის ეკონომისტების („**Instituto de Empresa**“) რაკელ ფერნანდესისა და მანუელ პალაზუელის, განმარტებით, ზემოხსენებულ პერიოდში **აშშ-ს** შრომის მწარმოებლურობა უფრო მაღალი იყო ვიდრე ევროკავშირის ქვეყნების. გარდა ამისა, რ.ფერნანდესისა და მ.პალაზუელის მტკიცებით, 2008-2009წწ. ფინანსური კრიზისის შემდეგ, ევროკავშირმა აჯობა შეერთებულ შტატებს შრომის მწარმოებლურობის ზრდაში. [9., გვ.: 5-9]

ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან, გამომდინარე ევროკავშირისა და **აშშ-ს** შრომის მწარმოებლურობის ზრდის კუთხით, შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ შეერთებულმა შტატებმა 1990-იანი წლების შუაპერიოდში აჯობა ევროკავშირს შრომის მწარმოებლურობის ზრდით. აღნიშნული ტენდენცია გაგრძელდა 1995 წლიდან 2008 წლამდე, რა დროსაც **აშშ-ში**, შრომის მწარმოებლურობა საშუალოდ 0.77 პროცენტული პუნქტით გაიზარდა, ვიდრე ევროკავშირში. თუმცა, როგორც ჩანს 2008-2009წწ. კრიზისი მძიმე აღმოჩნდა **აშშ-სათვის**, რა დროსაც ევროკავშირის ქვეყნების შრომის მწარმოებლურობა საგრძნობლად გაიზარდა. მაგრამ, დღეის მდგომარეობით, როგორც ამას კვლევები ცხადყოფს **აშშ-ს** მწარმოებლურობის დონე, ისევე მაღალია ევროკავშირის ქვეყნებთან შედარებით. აგრეთვე, ყურადსაღებია, იმ მეცნიერთა, პოზიცია, რომლებიც მიიჩნევენ, რომ არსებობს გაზომვის პრობლემები, რაც თავის მხრივ წარმოქმნის გარკვეულ დაბრკოლებებს, შრომის მწარმოებლურობის შედარების პროცესში.

დასკვნა

განხილული საკითხებიდან შეგვიძლია ავლენიშნოთ, რომ **აშშ-ს** აქვს ბევრად მეტი საშუალება შრომის მწარმოებლურობის ზრდის, რასაც აღწევნა კიდევ. აქვე, საყურადღებოა მათი სწორი მმართველობითი ფუნქციების რეალიზების საკითხები.

გარდა ამისა, **აშშ-ში** შრომის მწარმოებლურობის ზრდის საშუალებას იძლევა ბიუროკრატიული საკითხების მიზანმიმართულად ფორმირება და მოქნილი შრომითი რეგულაციები, რასაც ევროპის ქვეყნებზე ვერ ვიტყვით.

ამასთან, საყურადღებოა ევროპის ქვეყნების მი-

ერ აღებული სოციალური ორიენტირი, რაც საშუალებას აძლევს სამუშაო ძალას სიმშვიდის განცდის შენარჩუნების. თუმცა, აქვე აღსანიშნავია, რომ სტაბილურობის განცდის საფუძველზე, მომუშავეებს არ უნდა მიეცეთ მოდუნების საშუალება, რაც თავის მხრივ შრომის მწარმოებლურობას შეამცირებს.

აგრეთვე, შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ მოტივაციური ფაქტორები დიდ გავლენას ახდენს მწარმოებლურობის ამაღლების საქმეში. ვინაიდან, მომუშავეებს აქვთ ძირითადი ბიძგი რისი საშუალებითაც ორიენტირებულნი არიან შედეგიანობაზე. თუმცა, აქვე არ უნდა დაგვავიწყდეს, რომ სტიმულირების ფაქტორები არ უნდა იყოს შაბლონური, არამედ იგი ინდივიდუალურად უნდა იქნეს მორგებული თითოეულ თანამშრომელზე.

ბამოყენებული ლიტერატურა:

1) „როგორ უნდა გავადიდოთ შრომის ნაყოფიერება“ (ქ. ტფილისი 1929წ. ავტორი, ვ. რომანოვი);

2) „მთავარია შრომის ნაყოფიერების ამაღლება“ ქ.თბილისი 1967წ., ავტორი, ნ. ხურციძე;

3) „ტექნიკური პროგრესი და შრომის ნაყოფიერება საქართველოს მრეწველობაში“ ქ. თბილისი 1973წ. ავტორი, მ. ნარგიზიშვილი;

4) „შრომის მწარმოებლურობა და მისი ამაღლების გზები“ ქ.თბილისი 1985წ. ავტორი: ლ.ჩიქავა;

5) „შრომის ეკონომიკა“ თბილისი 2009წ. ავტორი, მამუკა თორია;

6) Martin Neil Baily, Productivity comparisons: Lessons from Japan, the United States, and Germany 2020;

7) Development and Sources of Labor Productivity in Chinese Provinces 2011 წ. ავტორი, Almas Heshmati;

8) „პროდუქტიულობა და ეკონომიკური ზრდა „forbes“ 2015წ. ავტორი, Bill Conerly;

9) Productivity Improvement and Economic Growth 2018წ. ავტორი, Koji Nakamura.

10) Fred Luthans, Organizational Behavior, NY, 2011.